مجله علمی پژوهان

دوره ۱۵، شماره ۲، زمستان ۱۳۹۵

مقاله پژوهشی

صفحات ۳۲ تا ۳۹

بررسی پربسامدترین واژگان کودکان طبیعی ۱۸ الی ۲۴ ماهه آذری زبان

زینب خوشحال[1*]، علی جهان[2]، مجید میرزایی[3]

۱. کارشناس ارشد گفتاردرمانی، گروه گفتاردرمانی، دانشکده توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران
۲. دکتری علوم اعصاب، استادیار گروه گفتاردرمانی، دانشکده توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران
۳. دانشجوی کارشناسی ارشد گفتاردرمانی، دانشکده توانبخشی، دانشگاه جندی شاپور، اهواز، ایران

مشخصات مقاله

تاریخ دریافت مقاله: ۱۳۹۵/۰۱/۲۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۳۹۵/۱۱/۰۸

واژگان کلیدی

خزانه واژگان بیانی،
زبان آذری،
فهرست تکامل برقراری ارتباط،
واژگان پربسامد

نویسنده مسئول

زینب خوشحال، کارشناس ارشد گفتاردرمانی، گروه گفتاردرمانی، دانشکده توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی تبریز، تبریز، ایران
تلفن: ۰۹۱۴۵۷۵۹۹۸۷
ایمیل: zeinabkhoshhhal@yahoo.com

چکیده

مقدمه: خزانه واژگان کودکان با افزایش سن گسترش می یابد و دانستن روند رشد آن برای اهداف پژوهشی و بالینی حائز اهمیت است. پژوهش حاضر با هدف یافتن پرکاربردترین واژگان و طبقه های واژگانی در بین کودکان ۱۸ ماهه آذری زبان و چگونگی روند رشد آن ها تا ۲۴ ماهگی صورت گرفت.

روش کار: این پژوهش طولی به مدت ۶ ماه بر روی ۱۷ کودک آذری زبان ۱۸ ماهه که به روش خوشه ای از مهدکودک های شهر تبریز انتخاب شده بودند، اجرا شد. ابزار جمع آوری داده ها شامل برگه ثبت واژگان هفتگی کودک و فهرست واژگان بود. داده ها با استفاده از آمار توصیفی تحلیل شدند.

یافته ها: از ۲۷۹ واژه مورد بررسی، ۳۱ مورد در هفته اول ۱۸ ماهگی گفته شدند که کلمات کودکانه، خوراکی ها و کلیشهها از پرکاربرد ترین واژگان بودند. پر واژه ترین طبقه متعلق به طبقه کلمات کودکانه و کم واژه ترین طبقه متعلق به طبقه حیوانات بود. سی و هفت واژه در طول ۶ ماه به سن اکتساب دست یافتند که طبقه کلمات کودکانه با داشتن ۱۱ واژه بیشترین کلمه ها و طبقه واژگان دستوری و مکان با دارا بودن ۱ واژه، کمترین کلمه ها را به خود اختصاص داد.

نتیجه گیری: با توجه به اینکه کلمات کودکانه از سایر طبقات پرکاربرد تر بودند می توان نتیجه گرفت که در ابتدا، کودکان بیشتر واژه هایی را بیان می کنند که تلفظ راحت تری دارد و با افزایش سن، اندازه خزانه واژگان بیانی و تنوع طبقات آن ها افزایش می یابد.

مقدمه

در طی رشد طبیعی، کودک گفتار خود را با گفته های کوتاه تک واژه آغاز میکند و به تدریج با کسب مهارت در دستور زبان، به توانایی تولید گفته های طولانی دست می یابد [۱]. رشد واژگان بیانی یکی از وجوه رشد زبان است که در طول عمر انسان بطور دائمی ادامه می یابد و بر خزانه واژگان بیانی او می افزاید. بتدریج ساختار های پیچیده تر نحوی و آوایی در دوره های بعدی ظهور می یابند. تأخیر در ظهور عناصر زبانی و عدم رشد به موقع شاخص های زبانی موجب نگرانی والدین در خصوص ابتلا فرزند شان به اختلال زبانی می شود. وظیفه آسیب شناسان گفتار و زبان، تشخیص و درمان اختلالات گفتار و زبان می باشد. این امر بایستی براساس مشخصه های زبانی طبیعی صورت گیرد [۲].

در زمینه چگونگی رشد واژگان و مفاهیم مرتبط با آن پژوهش های متعددی در سراسر جهان صورت گرفته است. Nelson (۱۹۷۳) پنجاه واژه اولیه کودکان را در محدوده سنی ۱۵ تا ۲۴ ماهگی مورد برررسی قرار داد. نتایج این تحقیق نشان داد که اسامی عمومی شامل نام وسایل (توپ)، مواد (شیر، برف)، حیوانات (سگ)، اعداد و حروف (دو، ب)، کلمه های انتزاعی (تولد، خدا) و ضمایر (او) ۵۱ درصد؛ اسامی خاص شامل اسامی افراد (مامان) و حیوانات خانگی (پاپی) ۱۴ درصد، واژگان عمل یا افعال شامل کلمه های امری (برو، بده) ۱۳ درصد، توصیف کننده ها شامل صفت ها (زیبا، بزرگ، قرمز)، حالت (خنک و گرم) و مکان (بیرون، آنجا) ۹درصد، موقعیت اجتماعی شامل تایید و تاکید (بله و خیر) و بیان اجتماعی (خواهش میکنم، آخ) ۸ درصد و در نهایت واژه های دستوری شامل کلمات سؤالی (چرا، کجا)، و سایر (برای، به، هست) ۴ درصد از واژگان را به خود اختصاص داده است [۳]. در زبان فارسی نیز پژوهش هایی در حوزه رشد گفتار و زبان کودکان انجام شده است. جلیله وند (۱۳۹۴) با بررسی رشد گفتار و زبان دو کودک فارسی زبان اعلام نمود

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.21859/psj-15026]

که اکثر واژه های کودکان تا ۲۴ ماهگی را اسامی تشکیل داده اند اما انواع دیگر کلمه شامل فعل ها، قید ها، ضمیر ها، کلمه های پرسشی و واژه های اجتماعی نیز ظاهر شده اند. اسم ها شامل اشخاص، اعضای بدن، اشیا، خوراکی و حیوانات بودند [۴].

به منظور بررسی واژگان کودکان از روش های متفاوتی نظیر آزمون های رسمی، نمونه گیری از گفتار کودک و گزارش های والدین استفاده شده است. در واقع استفاده از روش گزارش والدین، یک روش محبوب و پرکاربرد است [۵]. در پژوهشی که از روش گزارش های والدین در اندازه گیری خزانه واژگانی و نحو کودکان در سن ۲۴ ماهگی مورد بررسی قرار گرفت (۱۹۹۱) مشخص شد که همبستگی گزارش های والدین بر اساس فهرست واژگانی با نتایج حاصل از کار آزمایشگاهی بسیار زیاد است و این مشخص می کرد که گزارش والدین قابل اعتماد هستند [۶].

یکی از ابزار های معتبر مبتنی بر گزارش های والدین، فهرست تکامل برقراری ارتباط (CDI) است. McArthur و Bates این فهرست را در دو بخش طراحی کرده اند. بخش اول مربوط به واژگان و اشاره ها است که به منظور بررسی درک و بیان واژگان و اشاره ها در کودکان ۸ الی ۱۶ ماهه طراحی شده است. بخش دوم شامل جملات و واژگان است که با هدف بررسی بیان کلمات و جملات و بررسی وجوه مختلف دستور برای کودکان در محدوده سنی ۱۶ الی ۳۶ ماه طراحی شده است. Fenson و همکارانش (۱۹۹۳) فهرست واژگان درکی و بیانی کودکان را بر روی حدود ۱۸۰۰ کودک انگلیسی زبان هنجار کردند. این فهرست، تاکنون به بسیاری از زبان های زنده دنیا برگردانده شده و در بررسی و تعیین واژگان کودکان خردسال عادی و دارای اختلال در بسیاری از نقاط مختلف دنیا کاربرد داشته است [۹-۷].

در ایران بخش مربوط به واژگان و اشاره ها (فرم کودکان ۸ تا ۱۶ ماهه)، توسط کاظمی و همکاران (۲۰۱۴) بر روی ۳۰ کودک فارسی زبان اصفهانی مورد بررسی روایی و پایایی قرار گرفت [۱۰] که فرم تجربی آن آماده اجرا روی جمعیت نمونه بزرگتری است. ثریا و همکاران (۲۰۱۲) با تهیه یک فهرست تعدیل یافته از فرم مورد بررسی در مطالعه کاظمی و همکارانش، خزانه واژگانی بیانی کودکان نارس ۱۸ تا ۳۶ ماهه را با همتایان هنجار ایشان مورد سنجش قرار داده اند [۱۱]. مهدی پور و همکاران (۲۰۱۳) در مطالعه خود پر بسامد ترین واژگان کودکان ۱۸ الی ۲۴ ماهه فارسی زبان را بدست آوردند [۲]. تاکنون پژوهشی در جهت تهیه فهرست واژگان بیانی اولیه کودکان آذری زبان صورت نگرفته و منبعی برای کارهای پژوهشی و بالینی موجود نمی باشد؛ در نتیجه پژوهش حاضر در جهت رفع این کمبود انجام گرفت.

روش کار

پژوهش حاضر به صورت طولی انجام شد. جامعه پژوهش شامل کودکان ۱۸-۲۴ ماهه آذری زبان حاضر در مهد کودک های شهر تبریز در سال ۱۳۹۴ بود که زبان اول آن ها آذری بوده و در منزل به زبان آذری با آن ها صحبت می شده است. با استفاده از روش نمونه گیری خوشه ای ۱۷ کودک شامل ۱۱ پسر و ۶ دختر انتخاب شدند. دو معیار آذری زبان بودن و قرار گرفتن در محدوده سنی موردنظر (۲۴-۱۸ ماهه) به عنوان معیار های ورود پژوهش در نظر گرفته شد و این که هیچ یک از این کودکان مشکلات گفتاری و زبانی، شنوایی (ابتلا به هر گونه افت شنوایی دائمی یا دوره ای بنا بر گزارش والدین)، هوشی، معلولیت شدید جسمانی، عاطفی، روانی که منجر به کاهش تعاملات کودک با دیگران شود، نداشته باشند، به عنوان معیار های خروج تعیین شد. معیار های ورود و خروج براساس پرسشنامه بدست آمدند. همچنین از والدین کودکان مورد مطالعه جهت شرکت فرزندشان در پژوهش رضایت کتبی اخذ گردید.

ابزار های مورد استفاده در این پژوهش شامل پرسشنامه اطلاعات پایه (اطلاعات جمعیت شناختی و معیار های ورود و خروج)، فهرست واژگانی و برگه ثبت واژگان هفتگی کودک بود. فهرست واژگانی با الگوگیری از بخش واژگان فهرست تکامل برقراری ارتباط مک آرتور و بیتس طراحی شد. این فهرست پس از ترجمه، برای زبان آذری معادل سازی شد به عنوان مثال کلماتی که متناسب با فرهنگ ایرانی و آذری بودند جایگزین کلمات انگلیسی شدند و همچنین از نظرات ۲ مادر که کودکانی در این محدوده سنی داشتند و ۲ کارشناس گفتاردرمان استفاده شد. این فهرست شامل ۲۷۹ واژه بود که در ۲۰ طبقه قرار می گرفتند. این ۲۰ طبقه عبارت بودند از: کلیشه ها، کلمات کودکانه، خوراکی ها و نوشیدنی ها، اعضای بدن، کلمات پرسشی، لوازم تحریر، افعال، لوازم بهداشتی، مکان، پدیده های طبیعی، وسایل و ابزار، اعداد، افراد، تفریح و سرگرمی، کلمات زمانی، توصیف کننده ها، واژگان دستوری، حیوانات، پوشاک و سایر.

جمع آوری داده ها به این نحو بود که هر هفته با مادر و مربی مهدکودک جلسه ای تشکیل شده و فهرست واژگان که شامل ۲۷۹ واژه بود در اختیار آن ها قرار می گرفت و در صورتی که کودک برای هر یک از کلمات موجود در این فهرست لفظی را بیان کرده باشد با همان نحوه تولید وی ثبت می شد و همزمان برگه ثبت واژگان هفتگی میان والدین و مربیان توزیع می شد تا واژه های جدید کودک که در فهرست واژگان پیش بینی نشده بود با همان نحوه تلفظ خاص کودک به صورت هفتگی در آن درج شود. جمع آوری داده ها به همین منوال تا پایان ۶ ماه انجام شد.

دستورالعمل پذیرش لفظ کودک به عنوان واژه به این صورت بود که ۱) در مواردی که کودک در مواجهه با مصداق، لفظی را بیان میکرد که تلفظ آن مشابه لفظ اطلاقی از سوی بزرگسالان بود آن لفظ به عنوان واژه هدف از کودک پذیرفته و محاسبه می شد. ۲) در صورتی که کودک فرایند های واجی از جمله دوگانه سازی، حذف هجای آخر، کاهش یا حذف خوشه همخوانی، پیشین شدگی همخوان، انسدادی شدگی و غیره را برای تولید واژه بکار می برد و یا در تلفظ برخی واج ها خرابگویی داشت اما فرم نهایی واژه به گونه ای تلفظ شده بود که نه فقط مادر، بلکه اطرافیان کودک نیز آن را درک می کردند، آن لفظ به عنوان واژه، پذیرفته و محاسبه می شد. ۳) در مواردی که کودک در مواجهه با یک مصداق مانند "بشقاب"، واژه دیگری نظیر غذا یا یک واژه کودکانه نظیر "هام" را بیان کرده بود به سطر مربوطه (سطر مربوطه به غذا یا هام) در برگه واژگان ماهانه کودک مراجعه کرده و در صورتی که قبلاً در همان ماه این واژه ثبت و محاسبه نشده بود، واژه مورد نظر ثبت و محاسبه می شد. ۴) برخی کودکان در مواجهه با مصداق خاص، لفظی با ثبات تولید می کردند که گرچه برای مادر معنی دار بود اما دیگران معنای آن را نمی فهمیدند. این نوع کلمه ها که مختص یک کودک خاص بود مورد محاسبه قرار نگرفت. ۵) واژگان اسامی خاص مانند نام افراد و مکان ها محاسبه نشدند. ۶) واژه های هم آوا به دو گروه تقسیم شدند. گروه اول واژه هایی بودند که فقط مصداق آن ها تغییر شکل داده بود مانند ماهی و مرغ که در مقوله حیوانات قرار دارند اما غذا هم محسوب می شوند. این واژگان فقط در یک مقوله (مقوله حیوانات) و یک بار محاسبه شدند. گروه دوم، واژگانی بودند که مصداق هایی کاملاً متفاوت داشتند (مانند واژه شیشه در اشاره

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است.

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.21859/psj-15026]

به "شیشه پنجره" و "شیشه شیر"؛ لذا آن ها به عنوان دو واژه مختلف محاسبه شدند. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از روش های آماری توصیفی (میانگین و فراوانی) و نرم افزار SPSS ۱۶ صورت گرفت.

یافته ها

۱۷ آزمودنی (شامل ۱۱ پسر و ۶ دختر) در این پژوهش شرکت داشتند که بیان ۲۷۹ واژه در طول ۶ ماه (از ۱۸ تا ۲۴ ماهگی) در آن ها مورد بررسی قرار گرفت. این کلمات مربوط به طبقه های کلیشه ها (مثل آخ، خداحافظ...)، کلمات کودکانه، خوراکی ها و نوشیدنی ها، اعضای بدن، کلمات پرسشی، لوازم تحریر، افعال، لوازم بهداشتی، مکان، پدیده های طبیعی، پوشاک، حیوانات، واژگان دستوری، توصیف کننده ها (مثل قشنگ، قرمز و...)، کلمات زمانی، تفریح و سرگرمی (مثل کارتون)، افراد، اعداد، وسایل و ابزار و سایر هستند.

در پایان هفته آخر ۲۳ ماهگی، از ۲۷۹ واژه، ۲۵۳ کلمه (۹۰/۶۸٪) حداقل یک بار توسط یکی از نمونه ها بیان شده است و ۲۶ کلمه حتی یک مرتبه نیز بیان نشده اند. فهرست واژگانی که اصلاً بیان نشده اند در جدول ۱ آمده است.

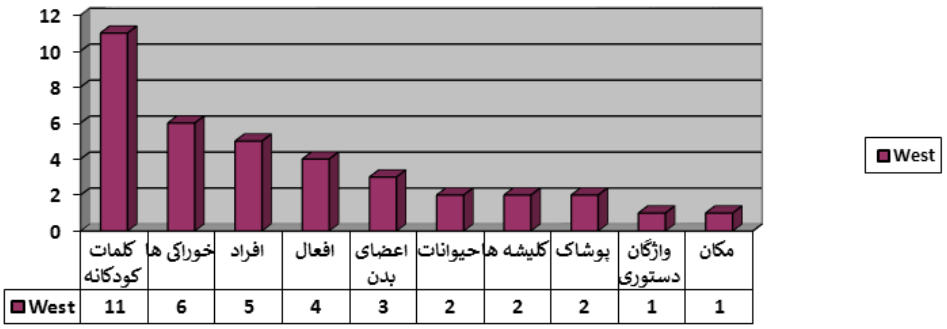
جدول۱: واژگانی که در طی ۲۴-۱۸ ماهگی توسط هیچکدام از نمونه ها بیان نشده اند.

ردیف	کلمه	ردیف	کلمه
۱	otor	۱۴	xaanim
۲	ghaarishghaa	۱۵	gojaa
۳	awal	۱۶	taapdi
۴	ouch	۱۷	taablo
۵	xamir	۱۸	taazaa
۶	saabaah	۱۹	taxt
۷	boyoun	۲۰	kibrit
۸	dur	۲۱	iṧti
۹	tamiz	۲۲	ouzouk
۱۰	biz	۲۳	bulut
۱۱	aaji	۲۴	inah
۱۲	ghaablaamaa	۲۵	kishmish
۱۳	gaaz	۲۶	zip

در جدول ۲ فهرست کلماتی که آزمودنی ها در سن ۱۸ ماهگی بیان کردند، آمده است که شامل ۳۱ واژه می باشد. در این جدول روند بیان این ۳۱ واژه از هفته اول ۱۸ ماهگی تا هفته آخر ۲۳ ماهگی نشان داده شده است. از میان این ۳۱ واژه، کلمات کودکانه (مَ مَ، جیش، میومیو، پَ پَ، لای لای، پفی)، خوراکی ها و نوشیدنی ها (سو، چای، پنیر، خرما، بستنی) و کلیشه ها (یُخ، اَلو، هَ/هَن، خدافیظ) از پرکاربرد ترین واژگان بودند. پر واژه ترین طبقه متعلق به طبقه کلمات کودکانه و کم واژه ترین طبقه متعلق به طبقه حیوانات با یک واژه است. بیشترین درصد بیان در هفته اول متعلق به واژه های بابا و مَ مَ (۷۰٪) و سو (۴۷٪) بود.

همچنین در این پژوهش فهرست واژگانی که در هر ماه به سن اکتساب دست یافته اند، بدست آمد. منظور از سن اکتساب در این پژوهش این است که حداقل ۷۵٪ کودکان در یک گروه سنی، واژه را بیان نمایند. در جدول ۳ این فهرست قابل مشاهده است؛ به این صورت که فهرست واژگانی که در طول ۶ ماه به سن اکتساب رسیده اند، نشان داده شده و روبروی هریک از واژه ها در هر ماهی که به سن اکتساب رسیده است علامت ستاره درج شده و تا پایان ۲۳ ماهگی ادامه یافته است. همانطور که در جدول نشان داده شده است، با افزایش سن تعداد واژگانی که به سن اکتساب می رسند، افزایش می یابد به طوری که در ۱۹ ماهگی، ۹ واژه به سن اکتساب رسیده اند و در ۲۳ ماهگی این تعداد به ۳۷ عدد افزایش یافته است.

با توجه به جدول ۳ و نمودار ۱، در میان ۳۷ واژه ای که در طول ۲۴-۱۸ ماهگی به سن اکتساب رسیده اند، واژگان مربوط به ۱۰ طبقه ملاحظه می گردد اما کلمات مربوط به طبقات دیگر (کلمات زمانی، کلمات پرسشی، لوازم تحریر، لوازم بهداشتی، پدیده های طبیعی، توصیف کننده ها، تفریح و سرگرمی، اعداد، وسایل و ابزار و سایر) در میان این ۳۷ واژه مشاهده نمی شود. همانطور که ملاحظه می گردد، طبقه کلمات کودکانه با داشتن ۱۱ واژه بیشترین کلمه ها و طبقه واژگان دستوری و مکان با دارا بوده ۱ واژه، کمترین کلمه ها را به خود اختصاص داده است.

نمودار ۱: طبقات واژگانی مربوط به کلماتی که به سن اکتساب رسیده اند (به تعداد)

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.21859/psj-15026]

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

جدول ۲: اولین واژگان بیانی کودکان ۱۸ ماهه آذری زبان

ردیف	واژگان	طبقه	درصد کودکانی که واژگان را بیان کرده اند					
			ماهگی ۱۸	ماهگی ۱۹	ماهگی ۲۰	ماهگی ۲۱	ماهگی ۲۲	ماهگی ۲۳
۱	su	خوراکی ها و نوشیدنی ها	۸۸	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۲	baaji	افراد	۴۱	۵۸	۷۶	۷۶	۷۶	۷۶
۳	mama	کلمات کودکانه	۶۴	۷۶	۷۶	۸۲	۹۴	۱۰۰
۴	yox	کلیشه ها	۴۱	۶۴	۷۰	۷۰	۷۰	۷۰
۵	alo	کلیشه ها	۵	۵	۵	۵	۳۵	۳۵
۶	ha-han	کلیشه ها	۲۳	۴۷	۴۷	۶۴	۶۴	۶۴
۷	baabaa-dada	افراد	۹۴	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۸	maamaa	افراد	۹۴	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۹	yel	پدیده های طبیعی	۵	۵	۵	۵	۵	۵
۱۰	chaay	خوراکی ها و نوشیدنی ها	۵	۳۵	۶۴	۶۴	۶۴	۶۴
۱۱	jish	کلمات کودکانه	۲۹	۷۶	۷۶	۷۶	۷۶	۷۶
۱۲	panir	خوراکی ها و نوشیدنی ها	۱۱	۱۷	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹
۱۳	pishih	حیوانات	۵۲	۸۲	۸۸	۸۸	۸۸	۸۸
۱۴	taabtaab	تفریح و سرگرمی	۱۷	۳۵	۵۲	۵۸	۵۸	۵۸
۱۵	bork-paapaakh	پوشاک	۱۷	۲۳	۲۳	۴۷	۵۲	۵۲
۱۶	xodaafiz	کلیشه ها	۵	۱۷	۲۳	۲۳	۲۳	۲۳
۱۷	gul	پدیده های طبیعی	۵	۲۳	۷۰	۷۰	۷۰	۷۰
۱۸	ina	وسایل و ابزار	۵	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷
۱۹	gaar	پدیده های طبیعی	۱۱	۱۱	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹
۲۰	boshghaab	وسایل و ابزار	۵	۲۳	۴۷	۶۴	۶۴	۶۴
۲۱	miomio	کلمات کودکانه	۵	۱۷	۳۵	۷۰	۷۰	۷۰
۲۲	baba	کلمات کودکانه	۴۷	۷۰	۸۲	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
۲۳	xormaa	خوراکی ها و نوشیدنی ها	۵	۵	۵	۱۷	۲۹	۳۵
۲۴	papa	کلمات کودکانه	۸۲	۹۴	۹۴	۹۴	۹۴	۹۴
۲۵	laailaai	کلمات کودکانه	۵۲	۷۶	۸۲	۸۲	۸۲	۸۲
۲۶	pofi	کلمات کودکانه	۲۳	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹	۲۹
۲۷	pichaaq	وسایل و ابزار	۵	۵	۱۱	۱۱	۱۱	۱۱
۲۸	bastani	خوراکی ها و نوشیدنی ها	۱۱	۱۷	۲۳	۲۳	۲۳	۲۳
۲۹	kaartun	تفریح و سرگرمی	۱۱	۱۷	۲۳	۲۳	۲۳	۲۳
۳۰	rusari	پوشاک	۵	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷	۱۷
۳۱	pilamah	تفریح و سرگرمی	۱۱	۲۳	۲۳	۲۳	۲۳	۲۳

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.21859/psj-15026]

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

جدول ۳: فهرست واژگانی که در فاصله سنی ۱۸ الی ۲۴ ماهگی به سن اکتساب رسیده اند

ردیف	واژه ها	طبقه	ماهگی ۱۹	ماهگی ۲۰	ماهگی ۲۱	ماهگی ۲۲	ماهگی ۲۳
۱	Su	خوراکی ها و نوشیدنی ها	*	*	*	*	*
۲	Moz	خوراکی ها و نوشیدنی ها			*	*	*
۳	Man	واژگان دستوری	*	*	*	*	*
۴	Aat	حیوانات		*	*	*	*
۵	Baaji	افراد		*	*	*	*
۶	Mama	خوراکی ها و نوشیدنی ها	*	*	*	*	*
۷	Aax	کلیشه ها					*
۸	Gal-ga	افعال			*	*	*
۹	Baaba-dada	افراد	*	*	*	*	*
۱۰	Alma	خوراکی ها و نوشیدنی ها				*	*
۱۱	Goz	اعضای بدن			*	*	*
۱۲	Gaagaa	کلمات کودکانه		*	*	*	*
۱۳	Jiz	کلمات کودکانه			*	*	*
۱۴	Maamaa	افراد	*	*	*	*	*
۱۵	Haapu	کلمات کودکانه		*	*	*	*
۱۶	Nini	کلمات کودکانه		*	*	*	*
۱۷	Juju	کلمات کودکانه		*	*	*	*
۱۸	Jish	کلمات کودکانه	*	*	*	*	*
۱۹	Al	اعضای بدن			*	*	*
۲۰	Baash	اعضای بدن		*	*	*	*
۲۱	Get	افعال		*	*	*	*
۲۲	Pishih	حیوانات	*	*	*	*	*
۲۳	Khaalaa	افراد		*	*	*	*
۲۴	Baashmaax	پوشاک		*	*	*	*
۲۵	Ev	مکان				*	*
۲۶	Op	افعال				*	*
۲۷	Baba	کلمات کودکانه		*	*	*	*
۲۸	Papa	کلمات کودکانه	*	*	*	*	*
۲۹	Haam-aam	کلمات کودکانه				*	*
۳۰	Laailaai	کلمات کودکانه	*	*	*	*	*
۳۱	Amu	افراد				*	*
۳۲	Sut	خوراکی ها و نوشیدنی ها				*	*
۳۳	Bus	افعال				*	*
۳۴	Ax	کلیشه ها				*	*
۳۵	Libaas	پوشاک				*	*
۳۶	Bib	کلمات کودکانه				*	*
۳۷	Amma	خوراکی ها و نوشیدنی ها				*	*

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.21859/psj-15026]

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

بحث

این پژوهش جهت بررسی رشد واژگان در کودکان آذری زبان انجام شد. ۲۷۹ کلمه در کودکان بررسی شد که نتایج نشان داد واژگان بیانی کودکان با افزایش سن افزایش یافته است. این یافته همسو با یافته محققین دیگر می باشد مبنی بر این که در فواصل سنی ۱۹-۱۸ ماهگی یک افزایش ناگهانی در سرعت فراگیری واژگان رخ می دهد. همچنین نتایج مطالعات قبلی نشان داد حداکثر فوران واژه در محدوده سنی ۲۰ تا ۲۲ ماهگی کودکان رخ می دهد.

در این مطالعه فهرست اولین کلماتی که توسط کودکان گفته می شوند، بدست آمد. این واژه ها را می توان به عنوان اولین واژه هایی که در خزانه واژگانی بیانی کودکان ظهور می یابند، قلمداد نمود و در نتیجه در مداخلات درمانی برای ایجاد ۵۰ واژه اول در کودک از این فهرست کمک گرفت. پرکاربرد ترین کلمات در سن ۱۸ ماهگی، کلمات کودکانه بودند که این یافته مطابق با یافته حاصل از پژوهش مهدی پور و همکاران (۲۰۱۳) می باشد. چنین درصد بالایی از کلمات کودکانه، نشانگر ارزش بالای این واژگان برای کودکان در طی مراحل اولیه رشد است [۲]. با افزایش سن، اندازه خزانه واژگان بیانی کودکان و نیز تنوع طبقات افزایش می یابد به طوری که در سن ۲۴ ماهگی در طبقات واژگانی مختلف، کلمه بیانی مشاهده شده است.

در این پژوهش، بیشترین فراوانی کلماتی که در طول ۶ ماه به سن اکتساب رسیده بودند، مربوط به طبقه کلمات کودکانه بود. با توجه به اینکه تعداد هجا های سازنده یک کلمه و نوع ساخت هجایی این هجا ها، تلفظ کلمات را تحت تاثیر قرار می دهد؛ به همین دلیل استفاده از واژه های کودکانه در بین کودکان بیشتر است. در این فهرست، طبقه واژگان دستوری و مکانها با یک واژه، کمترین میزان را داشتند. این یافته مطابق با یافته حاصل از پژوهش ثریا و همکاران (۲۰۱۲) بود [۱۱]. همچنین در زبان انگلیسی آمریکایی، چینی و هنگ کنگی (۲۰۰۸) بیشترین درصد بیان واژگان متعلق به مقوله های افراد، کلمات کودکانه، اسامی متداول و بازی ها وکلیشه ها بود [۱۲].

نتایج مطالعات قبلی نشان دادند که تسلط کودکان بر استفاده از واژگان دستوری از حدود سن ۲۷ تا ۳۰ ماه شروع می شود. بر طبق طرح کلی Gentner نیز واژگان دستوری تنها بعد از آن که اندازه خزانه واژگانی کودک بین ۳۰۰ تا ۵۰۰ واژه باشد، افزایش می یابد. همچنین باید اشاره کرد تا قبل از سه سالگی، حتی با افزایش اندازه خزانه واژگان بیانی، واژگان دستوری سهم کمی از کل واژگان را شامل می شود. به نظر می رسد که یکی از دلایل آن، استفاده محدود از این طبقه واژگانی در مراحل اولیه فراگیری زبان می باشد [۱۱]. در زبان های انگلیسی، هنگ کنگی و چینی نیز کمترین درصد بیان واژگان مربوط به مقوله های دستوری بود [۱۲]. در طی تکامل گفتار در کودکان فارسی زبان نیز در فاصله سنی ۱۸ تا ۲۴ ماهگی کاربرد افعال آغاز می شود و کودک از افعال ماضی ساده استفاده میکند. در فاصلهٔ سنی ۲۴ تا ۳۶ ماهگی مضارع اخباری، ماضی نقلی، مضارع استمراری، ماضی بعید و مضارع التزامی در گفتار کودک ظهور می یابد [۱۳].

از یافته های دیگر این پژوهش که مطابق با یافته مطالعه مهدی پور و همکاران [۲] بود می توان به درصد بسیار پایین افعال نسبت به اسامی اشاره نمود. همچنین در مطالعه ثریا و همکاران نیز مشخص شد که میانگین اندازه خزانه واژگان در طبقه اسامی رایج در هر سه طبقه گروه سنی نسبت به سایر طبقات بیشتر است. طبق طرح کلی جنتنر در مراحل اولیه از رشد زبان، اسمها بیش ترین میزان را نسبت به سایر طبقات واژگان دارند [۱۱]. عوامل متعددی بر رشد واژگان کودکان مؤثر هستند که از جمله آن ها می توان به تأثیر زبان، اشاره کرد. مثلاً در مقایسه کودکان انگلیسی زبان با کودکان ژاپنی زبان، گروه اول زودتر اسامی را یاد می گیرند. در توجیه این مطلب محققان معتقدند از آن جا که در زبان انگیسی بر اسامی تکیه می شود اما در زبان ژاپنی بیشتر اوقات اسامی حذف می شوند و بر افعال تکیه می شود، بنابراین کودکان انگلیسی، اسامی و کودکان ژاپنی افعال را زودتر بکار می برند [۲].

پژوهش حاضر دارای محدودیت هایی نیز بود ازجمله ۱) ریزش نمونه؛ یکی از مشکلات اصلی این پژوهش ریزش نمونه ها بود که دلایل متنوعی داشت از قبیل بیماری کودک، نقل مکان، عدم همکاری خانواده. ۲) برابر نبودن تعداد نمونه ها برحسب جنسیت؛ یافتن کودکی که دقیقاً ۱۸ ماهه باشد و اینکه تا پایان طرح نیز حضور داشته باشد کار دشواری بود. پیشنهاد می شود از مهد کودک های شهرستان های اطراف تبریز نیز استفاده شود. ۳) عدم همکاری مدیران مهدکودک: تعداد زیادی از مهدکودک های شهر تبریز حاضر به همکاری نبودند. پیشنهاد می شود جهت انجام چنین تحقیقاتی، دانشگاه مراکزی را تأسیس نماید.

از آنجا که داده های این پژوهش فقط از گفتار ۱۷ کودک استخراج شد و به دلیل محدودیت های خاص آن، نظیر برابر نبودن تعداد نمونه ها بر حسب جنسیت و اینکه نمونه گیری صرفاً از بین کودکانی که به مهدکودک می روند صورت گرفته است، باید در تعمیم یافته ها جانب احتیاط را رعایت نمود اما از سوی دیگر باید توجه نمود که استخراج داده ها به صورت طولی در طی ۶ ماه و با رعایت دقیق اصول انجام پژوهش های طولی در علوم اجتماعی صورت گرفته است که این خود بر اعتبار آن می افزاید اما در هر صورت نیاز به پژوهش هایی با تعداد آزمودنی بیشتر و در سطوح وسیع تر است تا بتوان درباره تعیین فهرست واژگان کودکان ۲۴-۱۸ ماهه آذری زبان به نظری واحد رسید.

نتیجه گیری

در این مطالعه فهرست اولین کلماتی که توسط کودکان گفته می شوند، بدست آمد. همچنین مشخص شد که با افزایش سن، اندازه خزانه واژگان بیانی و تنوع طبقات آن ها افزایش می یابد و در ابتدا، کودکان بیشتر واژه هایی را بیان میکنند که تلفظ راحت تری دارد (واژگان کودکانه).

نتایج حاصل از این پژوهش را می توان در تهیه اطلاعاتی جهت ساخت مقیاسی برای تشخیص اختلالات زبانی، در طرح ریزی درمان مرحله به مرحله برای کودکان مبتلا به اختلالات زبانی، طراحی و ساخت نرم افزارهای ارزیابی و درمانی، برنامه های آموزشی زبان آذری به عنوان زبان دوم و تهیه و تدوین کتب آموزشی و داستانی برای کودکان ۱۸ تا ۲۴ ماهه آذری زبان مورد استفاده قرار داد.

تقدیر و قدردانی

این پژوهش با همکاری معاونت تحقیقات و فناوری دانشگاه علوم پزشکی تبریز انجام شد. از مسئولین و همکاران محترم این معاونت و نیز تمامی مسئولین مهدکودک ها، خانواده ها و کودکانی که در این پژوهش شرکت داشتند، نهایت سپاس را داریم. همچنین از خانم ها نجوا موسوی و نیره مهدی پور و آقایان دکتر مرتضی قوجازاده، بهزاد احمدپور، محمد نوروزی، سالار مهدی پناه و پیمان عبداللهی که هریک به نوعی ما را در این پژوهش یاری دادند، نهایت سپاس را داریم.

تضاد منافع

این مطالعه برای نویسندگان هیچ گونه تضاد منافعی نداشته است.

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.21859/psj-15026]

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است.

REFRENCES

1. Khoshhal Z, Simashirazi T, Mahmoodi-Bakhtiari. B, Bakhshi E. Study of verb tense inflection evaluating methods and determination of the best method in 3 or 4 year-old children in Rasht City in 2014. Pajouhan Scientific Journal. 2015;13(2):40-9. (Per-(sian).
2. Mehdipour M, Shirazi TS, Nematzadeh SH. Most frequent expressing words of Farsi-speaking children ages between 18-24 month. Speech and language pathology. 2013;1(1):71-80. (Persian).
3. Berk LE. Child development. 3th ed. Boston, .MA:Allyn & Bacon;1994
4. Jalilevand N. Speech & language development in farsi speaking children. 1st ed. Tehran: Danjeh; 2012. (Persian).
5. Ireton H, Glascoe FP. Assessing children's development using parent's report: The child development inventory. Clinical pediatrics. 1995;34(5):248-55. DOI: 10.1177/000992289503400504
6. Dale PS. The validity of parent report measure of vocabulary and syntax at 24 month. Journal of speech hearing research. 1991;34(3):565-71. PMID: 2072681
7. Thal D, Desjardin JL, Eisenberg LS. Validity of the MacArthur-Bates communicative development inventories for measuring language abilities in children with cochlear implants. American journal of speech-language pathology. 2007;16:54-64. DOI:10.1044/1058-0360
8. Luyster R, Qiu S, Lopez K, Lord C. Predicting outcomes of children referred for autism using the MacArthur-Bates communicative development inventory. Journal of speech-language and hearing research. 2007;50:667-81. DOI:10.1044/1092-4388
9. Heilmann J, Weismer SE, Evans J, Hollar C. Utility of identifying language abilities of latetalking and typically developing toddlers. American journal of speech-language pathology. 2005;14:40-51. 15966111
10. Kazemi Y, Nematzadeh S, Hajian T, Heidari M, Danashpajouh T, Mirmoeini M. The validity and reliability coefficient of Persian translated McArthur-Bates communicative development iventory. Journal of research in rehabilitation science. 2008; 3(4):45-51. (Persian).
11. Soraya M, Mahmoudi Bakhtiary B, Badiee Z, Kazemi Y, Soleymani B. A comparative study of size of expressive lexicon in prematurely born children with full-term 18-36 month children. Audilogy. 2012;21(1):76-82. (Persian).
12. Tardif T, Fletcher P, Liang W, Zhang ZH, Kaciroti N. Baby's First 10 Words. Developmental Psychology. 2008;44(4):929–38. DOI: 10.1037/0012-1649.44.4.929
13. Khoshhal Z, Simashirazi T, Mahmoodi-Baktiari B, Bakhshi E. Comparison of Verb Tense Inflection Ability in 3 and 4 Year-Old Girls and Boys. Speech and language pathology. 2014; 1(4):42-7. (Persian).

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-22]
[DOI: 10.21859/psj-15026]

تمامی حقوق نشر برای دانشگاه علوم پزشکی همدان محفوظ است .

Pajouhan scientific journal

Vol 15, No 2, Winter 2017

Research Article

pages 32 to 39

Investigation of most frequent words of Azari-speaking children aged 18 to 24 months

Zeynab Kkhoshhal[1*], Ali Jahan[2], Majid Mirzaee[3]

1. MSc of speech & language pathology, lecturer in speech & language pathology, faculty of rehabilitation, Tabriz University of medical science, Tabriz, Iran.
2. PhD of neuroscience, assistant professor in speech & language pathology, faculty of rehabilitation, Tabriz University of medical science, Tabriz, Iran.
3. Student of speech & language pathology, faculty of rehabilitation, Tabriz University of medical science, Tabriz, Iran.

Art. details

Received: 08 Apr. 2016

Accepted: 16 Jan. 2017

keywords

Expressive words size,
Azari language,
Connection development content,
Most frequent words

Citation

Khoshhal Z, Jahan A, Mirzaee M. [Investigation of most frequent words of Azari-speaking children aged 18 to 24 months]. Pajouhan Scientific Journal. 2017; 15(2):32-39

Abstract

Introduction: Child's vocabulary increases with age and knowing its growth is important for research and clinical purposes. This study aimed to determine the most frequent words and lexical categories in Azari-speaking children aged from 18 to 24 months. Also the lexical development trend up to 24 months was studied.

Methods: This longitudinal study was conducted on 17 18-24 month old Azari-speaking children selected by the cluster sampling method from Tabriz's kindergartens and lasted for 6 months. The tools for the collection of data included weekly children's vocabulary sheet and vocabulary lists. The data were analyzed using descriptive statistics.

Results: Among 279 words, 31 words were used in the first week of 18 months. Childlike words: foods and stereotypes were the most used words. Childlike words made the largest category and animal words made the smallest category. Thirty seven words met the age of acquisition criteria during 6 months that the childlike category with 11 words was the largest and grammatical words and location categories each with 1 word were the smallest categories.

Conclusion: Considering that childlike words are most used compared to other categories, it can be concluded that children, at first, learn words that are easier pronounced and expressive lexicon size and variety of its categorizes increase by age increase

[Downloaded from psj.umsha.ac.ir on 2026-11-22]

[DOI: 10.21859/psj-15026]

© 2017 Pajouhan Scientific Journal. All right reserved